

Eestis ilmunud Ida-kirjandus: oktoober 1015 – september 2016

Ida klassika tõlked

Usāmah bin Munqidh. Õpetlike näidete raamat

Araabia keelest tõlkinud, kommenteerinud ja saatesõna kirjutanud Üllar Peterson. („*Bibliotheca Asiatica*“, 11.) Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2015, 533 lk.

Usāma bin Munqidhi (1095–1188) *Õpetlike näidete raamat* on üks kuulsamaid ja praeguseks enim eri keeltesse tõlgitud keskaegse islami teoseid koraani ja 1001 öö lugude kõrval. Lihtsas, lõbusas ja elulähedases vormis annab autor ülevaate 12. sajandi Süüria ja Lähis-Ida olustikust, muslimite omavahelistest suhetest ja nende läbikäimisest ristsõdijatega ning toonase islamimaailma vägevate õukondade elust-olust ja jahipidamisest.

Kalle Kasemaa, Tartu Ülikooli vana testamendi teaduse ja semitistika *prof. emeritus*: „*Õpetlike näidete raamat* kujutab endast silmapaistvat pärlit araabia kirjanduse arvukate meistriteoste seas. Teost on nimetatud ka kõige täielikumaks ja ühtlasi kõige inimlikumaks islamimaailma nägemuseks ristsõdijatest. Tähelepanuväärne on autori erapooletu ja mõistev hoiak teisest kultuurist pärit inimeste suhtes. Selle teose eestikeelse tõlke ilmumine täiendab oluliselt meie teadmisi teise kultuurkonna inimeste elust-olust, nende kohati hämmastavast selgepilgulisest ja eelarvamusteta suhtumisest ning rikastab kindlasti iga raamatukogu.“

Töös avalduvad üldinimlikud väärtused, detailsed kirjeldused igapäevaelust ja humoorikas esituslaad teevad sellest ainsa keskaegse islami ajalooallika, mida on huvitav lugeda ka tavainimesele. Samas on see möödapääsmatu ajalooallikas igale keskaegse islami kultuuriloo huvilisele.

Ueda Akinari. Vihma ja kuupaiste lood

Klassikalisest jaapani keelest tõlkinud, kommenteerinud ja saatesõna kirjutanud Rein Raud („*Bibliotheca Asiatica*“, 10.) Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2015, 135 lk.

Ueda Akinari (1734–1809) on 18. sajandi Jaapani õpetlane, luuletaja ja viljakas kirjamees, kelle laiem kuulsus põhinebki 1776. aastal ilmunud tondijuttude kogumikul *Vihma ja kuupaiste lood*. See jutukogu ei ole kaotanud oma populaarsust

siiani ning peale põnevuse ja elutarkusliku tausta on see raamat ka suurepärase näide Akinari sügavast inimesetundmisest. Me leiame siit päris laialdase galerii erinevaid inimtüüpe, nii õilsaid ja tarku kui ka rumalaid ja tühiseid, nagu inimesed ikka on kõikjal ja läbi aegade olnud.

„Kui maailmas on asjad segi, siis muutuvad hirmsaks ka inimeste meeled, lausub Ueda Akinari. Tema jaapanlikult poeetiline jutustamiskunst viib lugeja otseselt täiskuu lummuses igapäevase ja üleloomuliku, kauni ja kõhedakstegeva kohtumisenõvale. Seal nad ongi — vihma ja kuupaiste lood,“ on teksti iseloomustanud poeet Doris Kareva.

Eesti orientalistika: kogumikud

Idakiri: Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi aastaraamat 2015

Peatoimetaja Tarmo Kulmar, tegevtoimetaja Indrek Ude.

Tartu: Eesti Akadeemiline Orientaalselts, 2016, 196 lk.

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi eelretsenseeritavas, rahvusvahelise toimetuskolleegiumi ja rahvusvahelise levikuga perioodiliselt ilmuvast aastaraamatus *Idakiri*, mis avaldab artikleid orientalistika eri valdkondadest, on seekord 12 teadusuurimust. Mahuka Kaug-Ida bloki avab Mart Tšernjuk artikliga „Kün ja Péng Zhuāng-Zǐ raamatus“. Kadri Raudsepp uurib seejärel Tiibeti budismi kõrgemaid tantraid, Margit Juurikas peegli funktsioone Jaapani *shintō*'s ja Maret Nukke Jaapani klassikalisi *nō*-näidendeid. Järgneb Guo Xi traktaat „Ülestähendusi metsade ja ojade ülevast olemusest“ Katja Koorti tõlkes hiina keelest. Peeter Espak vaatleb Sumeri kuninga Ur-Nanše templirajamisteksti ja sealse varajase panteoni struktuuri. Jaan Lahe uurib Mithra kultuse eripärasid Kušaani riigis ja iraani usundis. Seejärel leiame Martti Kalda tõlkes sanskritist koos põhjaliku eessõnaga ühe braahmanite tekstikihistusest pärineva müüdiloo „Śatapatha brāhmaṇa XI,5,1,1–17: Purūravas ja Urvaśī“. Tarmo Kulmar esitab mõningaid märkmeid armastuse olemuse ja tähenduste kohta vanaaja ning idamaistes usundites. Vladimir Sazonovi artikkel käsitleb õlle leiutamist ja selle osa muistse Mesopotaamia religioonis ja ühiskondades. Art Johanson uurib Makedoonia kuninga Philippos II reforme ja Aleksandri armee struktuuri. Viktor Korrovitsi ja Alver Aria matemaatilise aparatuuriga varustatud artikkel on pühendatud religioonide mõju uurimisele sotsiaalsetes konfliktides.

Ajakirja lõpus on järelehüüe varalähkunud egiptoloogile Sergei Stadnikovile, tavapärase ülevaade Eestis (seekord oktoobrist 2014 kuni septembrini 2015) ilmunud Ida-kirjandusest ja artiklite ingliskeelsed kokkuvõtted.

EAO aastaraamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital.

When Gods Spoke: Researches and Reflections on Religious Phenomena and Artefacts. *Studia in honorem Tarmo Kulmar*

Toimetanud Peeter Espak, Märt Läänemets, Vladimir Sazonov.

(*Studia Orientalia Tartuensia. Series Nova Vol. VI.*)

Tartu: University of Tartu Press, 2015, 435 lk.

Professor Tarmo Kulmari lähedaste kaastöötajate ja õpilaste koostatud pühendus-teos (*Festschrift*) tema 65. sünnipäevaks sisaldab kolleegide, sõprade ja õpilaste 23 teadusartiklit. Inglis- ja saksakeelsed kaastööd käsitlevad võrdleva religiooni-teaduse mitmesuguseid valdkondi alates arheoloogiast ja kirjalike allikate teksti-analüüsist kuni religiooniuringute moodsate suundade, religioonipoliitika ja -metodoloogiani. Professor Kulmari teadustöö on olnud rohkem kui 40 aasta jooksul suuremal või vähemal määral nende aladega seotud. Pühendusteos sisal-dab järgmisi kirjutisi:

- Riho Altnurme. Preface: Tarmo Kulmar, professor comparative religion — forever young;
- Peeter Espak. Tarmo Kulmar 65 — scholar and friend;
- Bibliography of Tarmo Kulmar;
- Manfred Dietrich. Das Geburtsritual für den ersten Menschen und für seine Begabung mit autogenerativer Kraft in der 1. Tafel des Atramḥasis-Epos: Ein mesopotamisches Beispiel für die mythologische Präfiguration von Ritualen;
- Amar Annus. Divinity as a mind or mechanism according to diametric model of the social brain;
- Peeter Espak. Was Eridu the first city in Sumerian mythology?
- Andreas Johandi. Public speaking in Ancient Mesopotamia: Speeches before earthly and divine battles;
- Aivar Kriiska. Foreign materials and artefacts in the 4th and 3rd millennia BCE Estonian comb ware complex;
- Mait Kõiv. Cults, myths and state formation in Archaic Argos (Greece);
- Märt Läänemets. On the meaning of 'good friendship' in Buddhism;
- Jaan Lahe. Mithra in Kleinasien und Mithra(s) im Römerreich: Sind die römische Mithras-Mysterien in Kleinasien entstanden?
- Lauri Liiders. Triratna Buddhists: A case study of a Buddhist community in Estonia;
- Holger Mölder. The Inca legacy and indigenous political movements in contemporary Latin America;
- Urmas Nõmmik. Uku Masing und Paul Volz: Gott und das Dämonische;
- Urmas Pappel. Overview of major events that changed China's position in the world order during the past two centuries;
- Indrek Peedu. The curious case of the phenomenology of religion;
- Ain Riistan. Mark 8:22–26: What do we make of a Jesus who spits?
- Priit Rohtmets. Estonian missionaries in China during the early 20th century;
- Peeter Roosimaa. Über den Tod in der Bibel;
- Vladimir Sazonov. Justification of wars and the ideology of divine warfare in Ancient Mesopotamia.
- Vladimir Sazonov and Andreas Johandi. Royal titulary used by Darius I in the Bisitūn inscription: Mesopotamian influences.
- Sergei Stadnikov †. The first subject of Tsarist Russia in Abu Simbel: Alexander von Uexküll's Journey to Egypt and Nubia;
- Elo Süld. Muhammad: Seine Verehrung und die Polemik gegen ihn;

- Mait Talts. Karlis A. M. Tennisons and Friedrich V. Lustig 'First 'practicing' Buddhists in Estonia;
- Randar Tasmuth. The *Gospel*: Emperors and/or Christ;
- Ülo Valk. Magic, participation and genre: Narrative experiences of the supernatural.

Raamat on ilmunud Eesti Teadusfondi (grandid 9256 ja 8993), Haridus- ja Teadusministeeriumi (PUT500), Tartu Ülikooli (baasfinantseeringu grandid PFKUI4909 ja PFKUI4910) ning Tartu Ülikooli usuteaduskonna toel.

Kings, Gods and People: Establishing Monarchies in the Ancient World

Toimetanud Thomas R. Kämmerer, Mait Kõiv, Vladimir Sazonov.

(Alter Orient und Altes Testament 490/4.) Münster: Ugarit-Verlag, 2016, 439 lk

Käesolev kogumik on pühendatud eesti egiptoloogi Sergei Stadnikovi (1956–2015) mälestusele. Saksa- ja ingliskeelsetes artiklites arutletakse kuningavõimu ja monarhiate tekke ning arengute üle muistses Egiptuses, Mesopotaamias (Sumer ja Akkad), Palestiinas, Anatooolias ja Kreekas alates III eelkristlikust aastatuhandest kuni 6. sajandini eKr. Kogumiku autorite seas on erinevate distsipliinide teadlasi: egiptoloogia, assürioloogia, vana testamendi uuringud, vanaaja ajalugu. Kogumiku kirjutamisel osalesid uurijad Eestist, Saksamaalt, Austriast ja Venemaalt. Teos sisaldab järgmiseid artikleid:

- Sergei Stadnikov (20. July 1956 – 26. June 2015);
- Selected bibliography of Sergei Stadnikov;
- Mait Kõiv, Vladimir Sazonov: Introduction. Establishing and legitimating monarchies in the Ancient Near Eastern and Aegean World;
- Sergei Stadnikov †. Claims for universalistic rule in the Egyptian royal ideology, and their restatement by the 12th dynasty kings;
- Vladimir Sazonov. Universalistic ambitions, deification and claims of divine origin of Mesopotamian rulers in Early Dynastic and Sargonic periods;
- Vladimir Emelianov. The identity of Gudea as a cultural and historical problem;
- Peeter Espak. The establishment of Ur III Dynasty: From the Gutians to the formation of the Neo-Sumerian imperial ideology and Pantheon;
- Sebastian Fink. Battle and war in the royal self-representation of the Ur III period
- Andreas Johandi. The motif of divine abandonment in some Mesopotamian texts featuring the God Marduk;
- Wolfgang Zwickel. Die Beziehung zwischen Tempel und Palast im eisenzeitlichen Israel;
- Wolfgang Zwickel: Zentrale Lagerstätten für Getreide als Aufgabe der königlichen Verwaltung im eisenzeitlichen Israel;
- Urmas Nõmmik. Jacob at the Jabbok and royal ideology
- Maximilian Räthel. Und ewig lockt das Weib: Die Bedeutung der Frau für das Königtum in Lydien;

- Martin Kuldmägi. The emergence of political centralisation in Mycenae: The Shaft Graves Dynasty;
- Mait Kõiv. Communities and rulers in Early Greece: Development of leadership patterns in Euboa and Argolis (12th – 6th Centuries BC);
- Priit-Hendrik Kaldma: The dynamics of political power in Archaic Athens.

Raamat on ilmunud Eesti Teadusfondi (grandid 8996ja 8993) toel.

Monograafiad

Amar Annus. The Overturned Boat: Intertextuality of the Adapa Myth and Exorcist Literature

(State Archives of Assyria Studies, 24.)

Helsinki: The Neo-Assyrian Text Corpus Project, 2016, xii + 148 lk.

Raamatus käsitletakse eksortsistlikku maailmavaadet ja sellega seotud mütoloogilisi kujutlusi muistses Mesopotaamias. Adapa oli muistne müütiline tark, kes pani aluse puhastuspreestri ehk eksortsisti identiteedile, millega seostasid ennast vastava eriala spetsialistid. Adapa müüdis läheb tark Eridu linna paadiga kala püüdma, lõunatuul lükkab paadi ümber ja Adapa murrab needuse abil lõunatuule tiivad. Ta viiakse jumal Anu ette taevasse kohtumõistmisele, kus ta siiski õigeks mõistetakse. Eksortsismiga seotud tekstides analüüsitakse Adapa müüdiga sarnaseid motiive intertekstuaalsuse kaudu, mis võimaldab selgitada sümbolikaaluga seoseid veeuputusmüüdi, raviloitsude, Gilgameshi eepose ja paljude muude muistses Mesopotaamia tekstide vahel. Raamatus kasutatakse Bostoni neuroloogi Patrick McNamara usulisele kogemusele rakendatud neuroteaduslikku käsitlust, millele tuginedes saab võrrelda sisu poolest üsna erinevaid müüte. Lisaks intertekstuaalsusele ühendab raamatus käsitletud Mesopotaamia narratiive ka jagatud religioosne kogemus, mis seostub eksortsismiga. Viimasega seostus aga kõik see, mis oli inimese elus oluline — sünd, surm, tervis, pääsemine haigustest ja kurja käest, puhastumine ning vaimne uuestisünd. Mesopotaamia tekstid loovad eksortsismi kohta pildilise koega sümboleid, mis keskenduvad puhastamisele vee ja tulega — selles seoses on olulised veeuputus ja kurja hävitamine tulega.

Vladimir Sazonov. Die Assyrischen Königstiteln und -epitheta vom Anfang bis Tukulti-Ninurta I und seinen Nachfolgern

(State Archives of Assyria Studies, 25)

Helsinki: Neo-Assyrian Text Corpus Project, 2016, 159 lk.

Kuningavõimul oli muistses Lähis-Idas tähtis osa, see oli iga riigi vundament. Kuningavõimu legitimeerimiseks kasutati ohtralt propagandat, mille üheks oluliseks väljundiks olid kuninglikud tiitlid ja epiteetid. Vladimir Sazonovi monograafia keskendubki Assüüria kuninglikule ideoloogiale ja kuningate tiitlitele ning epiteetidele, mis olid kasutusel Assüürias pronksiajal. Käsitletakse perioodi

Akadi ajastu (2334–2154 eKr) algusest, mil Aššurist (tulevase Assüüria pealinn) on teada esimesi andmeid kuni pronksiaja lõpuni, ning lõpetatakse Kesk-Assüüria suurriigi esimese langusega, mis leidis aset 13.–12. sajandi vahetusel kuningas Tukulti-Ninurta I (1242–1206 eKr) järglaste ajal. Just Tukulti-Ninurta I ajal saavutas Kesk-Assüüria impeerium oma võimsuse ning see väljendus ka valitseja poliitilises programmis, mille osaks oli väga auahne titulatuur.

Kõrgkooliõpikud

Gao Jingyi, Märt Läänemets. Hiina keel

(Eesti Võõrkeeleõpetajate Liidu toimetised, 2.)

Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2015, 276 lk.

Hiina keel on esimene eestikeelsele lugejale ja õppijale koostatud hiina keele õpik. Raamat on mõeldud nii õppevahendina tundides kasutamiseks kui ka iseõppijatele, samuti lihtsalt huvilistele, kes tahavad hiina keelest ja kultuurist rohkem teada saada.

Raamatu sissejuhatav osa annab põhjalikud juhtnöörid hiina keele häälduse ja hiina märkide kirjutama õppimiseks. Kümnes mahukas peatükis võetakse läbi olulised teemad vajaliku sõnavaraga, mis loob baasi algtasemel hiina keeles suhtlemiseks ja lihtsa hiinakeelse teksti lugemiseks. Õpikus olev sõnastik sisaldab 643 lihtsõnatüve märki ning 929 sõna ja väljendit. Kõik hiina märgid on õpikus esitatud paralleelselt nii traditsioonilisel täiskujul kui ka moodsal lihtsustatud kujul. Keelematerjale täiendavad hiina kultuuri tutvustavad osad ja illustratsioonid klassikalise maalikunsti näidetega.

Raamatu autorid, keeleteadlane Gao Jingyi ja orientalist Märt Läänemets, on Tartu Ülikooli õppejõud ja teadlased, kellel on aastatepikkune hiina keele ja kultuuri õpetamise kogemus. Mõlemad on rahvusvaheliselt tuntud teadlased, kes on avaldanud kümneid teadustöid nii Eestis kui ka välismaal.

Vladimir Sazonov, Peeter Espak, Andreas Johandi.

Vana Lähis-Ida ajalugu 3500–2000 eKr: Mesopotaamia ajalugu kiilkirja tekkest kuni Uus-Sumeri riigi languseni

(E-versioon.) Esimene trükk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2015, 174 lk.

Tegemist on esimese eestikeelse Vana Lähis-Ida ajaloo- ja kultuuriloo käsitlusega pärast Vassili V. Struve 1949. aastal ilmunud *Vana-Idamaade ajalugu*, mis on vananenud ja täis kommunistlik-stalinistliku ideoloogia mõjutusi. Antud raamat on esimene köide suuremast kavandatud sarjast ning käsitleb muistse Sumeri ja Akadi tsivilisatsiooni teket, arengut, kultuuri, poliitilist ajalugu, kirjandust ja usundit alates 3500. aastast eKr, mil Sumeris leiutati esimene teadaolev kirjasüsteem kiilkiri, kuni aastani ca 2000 eKr, mil leidis aset Sumeri tsivilisatsiooni poliitiline langus. 2016. a sügisel ilmub Tartu Ülikooli Kirjastuses raamatu täiendatud ja parandatud kordustrükk.

Raamatu ilmumist on toetanud Tartu Ülikool ja Eesti Teadusagentuur (ETF grandid 8669 ja 8993 ning PUT 500).

Tõlgitud teaduskirjandus

Walter Burkert. Kreeklased ja Idamaad: Homerosest maagideni

Saksa keelest tõlkinud Jaan Lahe. Järelsõna kirjutanud ja kommenteerinud Mait Kõiv. (*Bibliotheca Controversianum.*) Tallinn. Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2016, 272 lk.

Teoses arutletakse Vana-Kreeka kultuuriliste kontaktide üle muistse Mesopotamia, Egiptuse, Pärsia jt tsivilisatsioonidega, mille mõjudeta ei oleks Vana-Kreeka kunagi tõusnud oma arhetüüpset kuulsust väärivale kõrgusele. Autor illustreerib kreeklaste ja Idamaade kontakte rohkete värvikate näidetega ning muudab oma raamatu lugemise tõeliseks avastusretkeks õhtumaise tsivilisatsiooni lätete juurde.

Professor Walter Burkert (1931–2015) on maailma üks tuntumaid ja tunnustatumaid klassikalisi filolooge, kes on kirjutanud erinevates keeltes arvukaid raamatuid ning artikleid antiikkultuurist ja -religioonist. Tänu temale on ka laiema publiku hulka jõudnud arusaam, et ei ole võimalik rääkida eraldi klassikalisest Kreekast ja Idamaadest, vaid need piirkonnad arenesid koos tuhandeid aastaid kestnud kultuurivahetuse käigus. *Kreeklased ja Idamaad* on esimene eesti keelde tõlgitud Walter Burkerti teos.

Tõlgitud aimekirjandus

Dionysios Stathakopoulos. Bütsants: impeeriumi ajalugu

Tõlkinud Anu Põldsam. („Imeline Ajalugu“) Tallinn: Kirjastus Äripäev, 2016, 342 lk.

Läbi sõdade, intriigide ja salasepitsuste kulgenud suurejoonelise Bütsantsi riigi lugu saab alguse Constantinus I ajal, kui Byzantion — hilisem Konstantinoopol — 330. aastal uue riigi pealinnaks pühitsetakse, ning lõpeb 1453. aastal linna langemisega Osmanite kätte. See ida ja lääne ristteel asunud riik valitses oma hiilgeaegadel suure osa Euroopa ja Aasia üle ning kujundas elu mitmel mandril. Lugejale tutvustatakse tervet galeriid värvikaid valitsejaid, näiteks võimsat Justinianus I, kes sai võitu idagootide väest ja lasi Konstantinoopolisse rajada Hagia Sofia kiriku, tema kurikuulsat konkubiinist kuningannat Theodorat, aga ka karismaatilist sarvekandjast kindralit Belisariost, kes oli kui marionett teda petva abikaasa käes, samuti usujuhte Areiost ja Anastasiost, kelle ideed raputasid impeeriumi kuni selle alustaladeni välja. Raamat viib meid ülima luksuse, kuid ka salakavaluse ja meelevaldsuse maailma, ning toob selgelt esile meid tänini mõjutava bütsantsliku mõtteviisi kujunemise tagamaad.

John Julius Norwich (toim).

Linnad, mis kujundasid muistset maailma

Tõlkinud Triin Olvet. („Imeline Ajalugu“) Kirjastus Äripäev, 2015, 240 lk.

Muistse maailma hämmastavalt suurejoonelised linnad panid aluse tänapäevasele linnaelule ja olid tunnistajaks arhitektuuri, kirjanduse ja draamakunsti ning maalikunsti ja skulptuuri sünnile. Maailmajagude kaupa jaotatud linnade ülevaade saab alguse Lähis-Ida vanimate linnade Uruki, Uri ja Babüloniga, nende juurest põigatakse Jeruusalemma ja Troojasse. Rännatakse Vana-Egiptuse keskustesse Teebasse ja Amarnasse, Etioopia pealinna Aksumisse ning foiniiklaste ja roomlaste Kartagosse. Hiilgavad Euroopa metropolid, nende seas Ateena ja Rooma, Mükene ja Knossos, asusid Vahemere ääres, kuid võimsaimast võimsimate hulka kuulus ka Rooma impeeriumi ärevatele piirialadele jäänud Trier. Aasias kerkisid esile kaubalinnad ja impeeriumikeskused Mohendžo Daro, Xianyang ja Anuradhapura, Ameerikas aga püstitasid Mesoameerika ning Peruu kultuurid kaugegetes džunglites ja kõrgete mäeahelike nõlvadel hiiglehitisi ja linnalisi asulaid, teiste seas Carali, Teotihuacáni ja maiade kuningliku metropoli Palenque. Raamatu autorid annavad hääle neile ja paljudele teistele vaikivatele varemetele, äratades need ellu niisugustena, nagu need kunagi olid.

Tõlgitud ilukirjandus**Haruki Murakami.** Kafka mererannas

Jaapani keelest tõlkinud Kati Lindström. Tallinn: Varrak, 2016, 584 lk.

Kassidega vestlev vanamees, taevast alla sadavad sardiinid, Colonel Sanders ja Johnnie Walker, sissepääs teise ilma, kodust põgenenud 15-aastane Tamura Kafka ja Shikoku saare väikelinnas asuv hubane raamatukogu — kõik see ja veel palju muudki viib lugeja müstilisse maailma, kus kõik on võimalik ja reaalne.

Haarav ja vahetu, mõnusalt muigelepane, pakub *Kafka mererannas* ometi mõtlemisainet ka haritud lugejale, sünteesides Oidipuse müüdi, Macbethi, Platoni ja Sophoklese, Kafka ja Natsume Sōseki omas äraspidises võtmes kergesti loetavaks ning paeluvaks tekstiks. Olemuselt hoopis teistsugune kui varem eesti keeles ilmunud *Norra mets*, on *Kafka mererannas* heaks sissejuhatuseks Murakami fantastiliste romaanide maailma.

Haruki Murakami. Värvitu Tazaki Tsukuru ja tema palverännaku aastad

Jaapani keelest tõlkinud Margit Juurikas. Tallinn: Varrak, 2016, 253 lk.

Tazaki Tsukuru neli lähedast sõpra otsustavad ühel päeval midagi selgitamata Tsukuruga suhtlemise lõpetada. Lahutamatuna paistnud sõprusringist väljaheitmine tõukab Tsukuru unenäolaadsesse seisundisse, millest tal polegi kavatsust ärgata. Kuusteist aastat hiljem toibutab mehe üles tema tüdruk Sara, kes soovi-

tab tal minevikuga silmitsi seista. Nii saab alguse Tsukuru palverännak, mille eesmärgiks on ületada sild iseenda ja oma mineviku vahel. Ettearvamatute teekond viib ta ootamatute avastusteni ja selle käigus satub ta ka Soome.

Värvitu Tazaki Tsukuru ja tema palverännaku aastad on Jaapani tuntuima kirjaniku Murakami Haruki (sünd 1949) seni viimane romaan. Murakami loominguga tuttava lugeja jaoks on tegemist ehk lausa üllatavalt inimliku ja tundelise romaaniga. Ei mingeid paralleelmaailmu ega üleskeeratavaid linde. On kõigest üks värvitu peategelane.

Kirjastuses Varrak on ilmunud varem Murakami romaanid *Norra mets*, *Kafka mererannas* ja triloogia 1Q84.

Jidi Majia. Aeg: valik luulet.

Koostanud ja tõlkinud Jüri Talvet. *Ars Orientalis* MTÜ, 2016. 180 lk.

1961. aastal Sichuani provintsi Liangshani Yi autonoomses piirkonnas sündinud Jidi Majiale tagab uuemas hiinakeelses luules erilise koha ja rolli juba tema loomingu päritolu. See ei esinda mitte niivõrd Hiinat kui suurrahvast, vaid vastupidi, samastub ülemlauluga rahvusvähemusele, (Hiina mõõtmeis) väiksele yi rahvale, kelle 2–6 miljonit omakeele kõnelejat elab hajutatult mitmel pool Edela-Hiinas — Sichuani, Guizhou ja Yunnani provintsis.

Muistsete ja uuemate eepiliste laulikute eeskujul üritab Jidi Majia hõlmata oma rahva minevikku ja hinge, vahekorda surma, taeva ja pühadusega, süüvides üksikutesse episoodidesse väga konkreetsest loodusest. Ta räägib taimedest (tatar kui sigitusjõu sümbol), loomadest (vana võitlushärja surmaeelsed tunded), meestest ja naistest, kes on elanud loodusega ühes rütmis aastasadu ning keda otsekuu alasti lapsi kisuvad sellest välja tehnilise progressi terasküünised. See on valu ja kurbuse pealäte Jidi Majia luules.

Ent Jidi Majia luule ei ole traditsiooniline eepika. Ta ei varja, et talle on eeskujuks olnud moodne maailmakirjandus. Tal on avarust, üleilmset haaret, mis on kooskõlas tema veendumusega, et rahvad on võrdsed ning et kõik nad peaksid üksteisele ütleva mõistvuse, sõpruse ja armastuse sõnu.

Luuletused on inglise keelest tõlkinud Jüri Talvet, kes on raamatu varustanud ka sisuka eessõnaga. Peale sisaldab kogumik luuletuste hiinakeelseid originaale ja autori joonistusi.

Reisiraamatud

Erika Fatland. *Sovetistan*

Norra keelest tõlkinud Tiina Axelsen. Tallinn: Tänapäev, 2016, 387 lk.

Sovetistan on raamat riikidest, mis on üsna tundmatud ka paljudele kogenud maailmaränduritele ja kuhu pääsemine võib olla — reeglina ongi — keerukas. Endised nõukogude vabariigid Türgmenistan, Kasahstan, Tadžikistan, Kõrgõzstan ja

Usbekistan iseseisvusid 1991. aastal. Nende areng on olnud väga erinev — suhtelisest demokraatiast täieliku totalitarismini, äärmisest vaesusest märkimisväärse jõukuseni.

Kunagi viis läbi nende maade Siiditee. 20. sajandil üritati neid nomaadiühiskondi vormida kommunistlike ideaalide järgi. Siin, Aasia südames, on ikka veel säilinud iidseid traditsioone nagu pruudirööv, kotkajaht, ratsakunst ning käsitsi vaibakudumine, kuid kontrastiks on nõukogude ühiskonna varemetele kasvanud ülimoodsad näidislinnad, nafta- ja gaasitööstus ning läänelikud kaubamajad ja restoranid.

Sovetistan sisaldab unustamatuid kohtumisi inimestega, kellel on kõige kummalisem saatus, suurepärase maastik, dramaatilised ajaloosündmused, jõhker diktaator ja kustumatu lootus.

Tegemist on siiski märksa enamaga kui lihtne reisiraamat. Erika Fatland on suutnud inimeste, sündmuste, ajaloo, hetkepoliitika ja reisimuljete keeruka mustri kokku sulatada tõeliselt mõnusaks lugemismaterjaliks.

Kristo Pals. Missioonisõdurina Aafrikas

[Tartu:] Petrone Print, 2016, 224 lk.

Eesti sõjalistest missioonidest ehk sellest, mida missioonidel tehakse, miks sinna minnakse, mida missioonisõdur tunneb ja mõtleb, on raamatuid napilt. Enamik sõdureid jätab oma loo rääkimata. Sageli ei tea lähedasedki, millega ta kaugel kokku puutub, sest perekondi pigem säästetakse. Ja mõnest asjast ei saagi rääkida, ei tohi.

Kristo Palsi vahetu kogemus Eesti missioonilt Malisse jutustab ausa ja avameelse loo missioonide korraldusest, sõduri sealsest igapäevast ja tema olemise alustalast — perekonnast ja lähedastest. Lugu on tsenseerimata ega pruugi mõnele meeldida. Kuid see eest paneb see mõtlema, ja eriti hea, kui paneb mõtlema sõduri, kellel kavas missioonile minna. Raamat sobib lugemiseks kaitseväelastele, nende pereliikmetele, tublidele inimestele, kes peavad plaani kandideerida missioonile minekut, ajakirjanikele, õpetajatele ja kõigile neile, kes tahavad missioonidest ja seal viibivate inimeste eluolust rohkem teada.

Janek Somelar. Minu Afganistan: Jumalale lähemal

[Tartu:] Petrone Print, 2016, 304 lk.

Afganistani kohta räägitakse karme sõnu. See olevat raske kliimaga, ligipääsmatu nii pinnamoe kui ka kultuuri poolest. Väga suletud paik, mille külalislahkusest kuuleb väga vähe, vaenulikkusest ja vägivaldsusest aga palju.

Aga jumalik tegur on seal olemas. Ma ei mõtle lõppematut palvetamist ja põrmulangemist, mida vähemalt kolm korda päevas näha saab. Ma mõtlen etenust, mida seal minu jaoks mängiti. Etenust, mis oma lummava põnevuse, ahas-tava traagilisuse ja uskumatult tavalise argipäevaga kõik seni nähtud lavatükid sajakordselt ületas. Mulle ei olegi tähtis, kas enne Afganistani oli elu päriselt ka

tuhmim või ainult tundus nii. Praegu tean vaid, et suureks lavakunsti austajaks sain ma just parajasti sealoleku ajal.

Janika Vaikjärv. Minu Kilimanjaro: Igaühe Everest

[Tartu:] Petrone Print, 2016, 255 lk.

Kui ma järjekordselt seljakotti pakin, küsib öde: „Kuidas sa ei ole siiani aru saanud, kui raske ja kurnav see on? Miks sa jälle lähed?“ Kilimanjarol algab teekond, rännak endasse. Me läheme järjest kõrgemale liikudes lukku, kuid hetked, mil end avame, on ausamast ausamad. Mõtted tulevad ja lähevad, kuni pea on tühi ning võimust võtab eriline enesega olemise tunne. Energiaaeng on imeline.

Aafrika katusel käib igal aastal kuni 80 000 inimest. Ega seda mäge ilmaasjata igaühe Everestiks kutsuta! Kõigil matkajatel on oma lugu, kuid eesmärk on üks — 5895 meetri kõrgune Uhuru Peak, tõlkes Vabaduse tipp.

Tõus Kilimanjaro kliimavööndites meenutab mulle Eesti aastaegade vaheldumist. Peale selle saab enne või pärast matka nautida Tansaania eluolu — külastada põlisrahvaid, seigelda savannisügavustes või jälgida vürtsidehõngulisi päikeseloojanguid Sansibari randadel. Ma olen ennast sinna vahel liiga kauaks unustanud...

Annela Laaneots. Minu Tai saared: Rööpräikleja rahunemiskatse

[Tartu:] Kirjastus Petrone Print, 288 lk.

Kallid kaugtöö tegijad, lastega pered, kes on mõelnud, et elaks vahelduseks mujal kui Eestis! See raamat jutustab sellest, kuidas meie kaugtöötajatest lapsevanemate ja kolme eelkoolialise lapsega pere elab ligi pool aastat Tai saartel.

Satume lõunamaa öös petisest taksojuhi ohvriks, elame üle hetke, kus meie kolmeaastane tütar läheb kaduma, jagame bangalot küünarvarrepikkuse sisalikuga ja leiame vannitoast skorpioni. Kindlasti ei ole kolme väikese lapsega elu ka soojal maal mingi puhkus, ent oma Taimaa aja peale vaatame kogu perega tagasi suure helgusega hinges.

Populaarteabekirjandus

Jaapani mustrid: Loov värvimine täiskasvanutele

Tallinn: Tänapäev, 2015, 128 lk.

Need kaunid Jaapani traditsioonidest ja hooajalistest pidustustest inspireeritud mustrid süütavad päris kindlasti sinu loomingsädeme. Kimonomustritest draakoniteni, örnadest lilledest keerukate lehvikuteni — siit leiad nautimiseks üle saja ainulaadse ja detailirikka ornamendi. Rikkalik valik nii iidseid kui ka moodsaid Jaapani mustreid.

Epp Mihkels. Sushi

(„Sada rooga“) Tallinn: Ajakirjade Kirjastus, 2015, 55 lk.

Kodune suši valmistamine on üha hoogu kogumas. See on tervislik ja maitsev toit nii argipäevaks kui ka peoõhtuks ning lisaks veel mõnus seltskondlik tegevus pere või sõpradega.

Raamat on väike abiline *sushi*-maailma avastajale — siit leiata põhilised töövõtted ning levinumate *sushi* liikide kirjeldused ja retseptid.

Tuuli Mathisen. Hiina toidud

(„Sada rooga“) Tallinn: Ajakirjade Kirjastus, 2016, 92 lk.

Hiina toidud on paljude lemmikuks ja kindlasti ei peaks Hiina köögi parimatele paladele jääma vaid restoranis söömise või karbis kaasahaaramise roll. Hiina toitude valmistamine kodustes tingimustes on tunduvalt lihtsam, kui esmapilgul tunduda võib. Õnneks on Hiina toidu valmistamise jaoks vajalikke koostisaineid meil ka hästi saada.

Tihti hirmutab algajat kokkajat pikk koostisainete loetelu, kuid Hiina köögi puhul kehtib reegel, et korra kõiki vajalikke koostisaineid koju tuues on võimalik juba suurem osa Hiina köögi toite valmis teha. Vokkpann peaks ka kindlasti olema olema. Suureks plussiks Hiina toitude juures on valmistamise lihtsus ja kiirus. Suurem osa toite valmib vaid loetud minutite jooksul, olgu selleks siis liha või köögivilid. Ja kõige paremini maitsevad need toidud kindlasti pulkadega süües!

Marie Kondo. Jaapani korrastuskunst: Korrastamise elumuutev vägi.

Inglise keelest tõlkinud Krista Eek. Tallinn: Tänapäev, 2016. 214 lk.

Seadke kodu jäädavalt korda ja vabastage see liigest kolast imelise KonMari korrastusmeetodi abil. Marie Kondo, Jaapani ekspertkorrastaja ja professionaalne koristaja, aitab oma inspireeriva ja üksikasjaliku meetodi abil teie eluruumid lõplikult korda seada. Eduka korrastamise võti on võtta asjad käsile õiges järjekorras, jätta alles ainult need esemed, mida tõeliselt armastate, ning teha seda kõike korraga ja kiiresti. Pärast korra majja löömist jääb teile vaid ülesanne otsustada, milliseid esemeid alles hoida ja mida mitte.

KonMari meetod ei muuda üksnes teie eluruumi. Kui kodu saab korda, siis avastate, et muutuma hakkab ka teie elu. Tunnete end enesekindlamana, muutute edukamaks ning kogete energiat ja motivatsiooni elada just sellist elu, millest olete alati unistanud. Marie Kondo: „Kui olete *Jaapani korrastuskunsti* läbi lugenud, siis julgete jätta seljataha oma elu negatiivsed aspektid. Te suudate tunda ära halva suhte ja teha sellele lõpu, lakkate pidevalt muretsemast ja kaotate lõpuks ometi liigsed kilod, millest olete soovinud lahti saada.“ Marie Kondo meetod toetub põhimõttele „mis juba korras, see ei lähe enam kunagi sassi“.